

De Grenzeloze Verzorgingsstaat Niet-selectieve immigratie en de houdbaarheid van de Nederlandse overheidsfinanciën

Lessen uit Canada en Australië

J. Konstapel Leiden 7 Maart 2026

Inleiding

De Nederlandse verzorgingsstaat staat onder toenemende druk door de combinatie van vergrijzing, dalende vruchtbaarheid en aanhoudende immigratie. Het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat* (Van de Beek, Roodenburg, Hartog & Kreffer, 2023) biedt een gedetailleerde, op CBS-microdata gebaseerde analyse van de fiscale gevolgen van immigratie over de gehele levensloop van een immigrant en zijn of haar nakomelingen. De conclusie is onontkoombaar: niet-selectieve immigratie — met name asiel- en gezinsmigratie uit niet-westerse regio's — leidt tot substantiële netto-kosten voor de schatkist. Die kosten bedroegen in 2016 reeds €17 miljard en zullen bij ongewijzigd beleid oplopen tot circa €50 miljard per jaar op de lange termijn.

Dit essay analyseert de kernbevindingen van het rapport, plaatst ze in internationaal perspectief en onderzoekt waarom cultuur en herkomst — ondanks hun empirische relevantie — vrijwel geen rol spelen in het huidige toelatingsbeleid. Vervolgens worden lessen getrokken uit het Canadese en Australische model, die aantonen dat een verzorgingsstaat en massale immigratie wél verenigbaar zijn, mits er sprake is van strenge selectie op menselijk kapitaal. De analyse is gebaseerd op recente data uit 2025-2026 en richt zich op de structurele spanning tussen open toelatingsregimes en de houdbaarheid van collectieve voorzieningen.

1. Methode en reikwijdte van het rapport

Het rapport hanteert de methode van de *generatierekening* (generational accounting): de nettobijdrage wordt berekend als het verschil tussen enerzijds alle belastingen en premies die een immigrant en zijn nakomelingen betalen, en anderzijds alle overheidsuitgaven die aan hen worden besteed — onderwijs, zorg, sociale zekerheid, infrastructuur en bestuurskosten — vanaf het moment van immigratie tot remigratie of overlijden. De berekeningen zijn gebaseerd op CBS-microdata 2016, gekoppeld aan bevolkingsprognoses en macro-economische parameters. Dit maakt het de meest gedetailleerde en methodologisch robuuste analyse van zijn soort die ooit in Nederland is uitgevoerd.

Het rapport is een actualisering van het CPB-rapport *Immigration and the Dutch Economy* (Roodenburg e.a., 2003) en vult een analytisch vacuüm van twintig jaar. In 2024 verscheen een Engelstalige academische versie als IZA Discussion Paper No. 17569.

De auteurs vormen een complementair team: Jan van de Beek (promotie op migratie-economie, UvA), Hans Roodenburg (oud-CPB, eerste auteur CPB-2003), Joop Hartog (emeritus hoogleraar UvA, KNAW-lid) en Gerrit Kreffer (socioloog/bestuurseconoom, Universiteit Leiden). Het

onderzoek werd mogelijk gemaakt met steun van het Renaissance Instituut; de inhoudelijke onafhankelijkheid is door de auteurs expliciet gewaarborgd.

2. Kernbevindingen: wie draagt bij, wie kost?

De resultaten zijn consistent en robuust over alle gevoeligheidsanalyses.

Herkomst en toelatingscategorie zijn doorslaggevend. Westerse immigranten leveren gemiddeld een positieve nettobijdrage van €25.000 over de gehele levensloop. Niet-westerse immigranten kosten gemiddeld €275.000, met uitschieters tot €800.000 voor asielmigranten uit de Hoorn van Afrika en Soedan. Met nareizigers en volgmigratie loopt dit op tot €1,3 miljoen per initiële asielzoeker. Alleen arbeidsmigranten uit een beperkt aantal regio's (Japan, Noord-Amerika, Scandinavië, Oost-Azië en Israël) dragen ondubbelzinnig positief bij: van +€200.000 tot +€625.000 per persoon. Studiëmigratie is neutraal tot licht negatief; gezins- en asielmigratie zijn zwaar verlieslatend.

De tweede generatie lost de kosten niet automatisch op. Achterstanden in CITO-scores en opleidingsniveau persisteren bij herkomstgroepen met lage ouderprestaties. Een punt hogere CITO-score levert circa €20.000 extra nettobijdrage op; bij de tweede generatie zelfs €45.000 — een sterke aanwijzing dat intergenerationele overdracht van menselijk kapitaal de primaire hefboom is, niet de nationaliteit op zich.

Immigratie lost de vergrijzingsproblematiek niet op. Om het aandeel 65-plussers constant te houden zou de Nederlandse bevolking moeten groeien naar 75 miljoen eind deze eeuw. Dit is demografisch en bestuurlijk een piramidespel dat onhoudbaar is. Het CBS-basisscenario voorziet al een bevolking van 20,6 miljoen in 2070, volledig gedreven door immigratie.

De cumulatieve schaal is historisch. De totale nettokosten van immigratie over de periode 1995-2019 bedragen circa €400 miljard — vergelijkbaar met alle aardgasbaten die Nederland ooit heeft ontvangen. Bij voortzetting van het patroon 2015-2019 stijgen de jaarlijkse kosten naar €50 miljard op lange termijn. Dit is geen marginale begrotingsdruk, maar een existentiële bedreiging voor de houdbaarheid van AOW, zorg en sociale zekerheid. Recente schattingen van Van de Beek (2025) plaatsen de huidige jaarlijkse nettokosten reeds op €46 miljard.

3. De rol van cultuur en herkomst: empirische realiteit versus wettelijk taboe

Een van de meest intellectueel uitdagende aspecten van het rapport is de sterke empirische samenhang tussen land van herkomst, culturele afstand en integratie-uitkomsten — en de bijna complete afwezigheid van dit inzicht in het wettelijk kader.

3.1 Wat de data tonen

CITO-scores, opleidingsniveau, arbeidsmarktparticipatie en uitkeringsafhankelijkheid verschillen systematisch per regio van herkomst. Oost-Aziatische, Israëlische en Noord-Amerikaanse groepen scoren hoog; groepen uit Marokko, Turkije en Sub-Sahara Afrika structureel laag. Deze verschillen zijn slechts gedeeltelijk verklaarbaar door het opleidingsniveau van de ouders. "Culturele afstand"

— waarden, familiepatronen, sociale normen, attitudes ten aanzien van gezag en onderwijs — speelt een zelfstandige, statistisch significante rol (rapport §9.13 en §9.14).

3.2 Waarom wetgeving dit negeert

Deze empirie botst frontaal met drie harde blokkades.

Juridisch verbiedt het VN-Vluchtelingenverdrag (1951) expliciete individuele weigering op grond van nationaliteit of etnische herkomst. Het EVRM (art. 14) en het EU-Handvest van de Grondrechten (art. 21) verbieden elke directe of indirecte discriminatie op grond van nationale of sociale afkomst. Zelfs beleid dat op statistische groepsverschillen is gebaseerd — bijvoorbeeld lagere integratiekansen voor bepaalde nationaliteiten — wordt door het Europese Hof voor de Rechten van de Mens consistent als indirecte rassendiscriminatie aangemerkt.

Historisch-ideologisch ontstond er na 1945 een sterk universalistisch "kleurenblind" kader: elke selectie op etniciteit of cultuur werd geassocieerd met naoorlogse rassenwetten en het koloniale verleden. Multiculturalisme domineerde het beleidsdiscours van de jaren zeventig tot negentig. Het rapport citeert bestuurskundige Ringeling die dit expliciet benoemt als een *verboden beleidsalternatief*: beleidsmakers sluiten het uit vóór de analyse, niet erna. "Het instellen van taboes is nu eenmaal één van de instrumenten van machtsuitoefening."

Operationeel is "cultuur" moeilijk objectief te operationaliseren in wetgeving zonder willekeur. Taal, religie, waarden, familiepatronen — elk criterium leidt tot eindeloze rechtszaken en politieke polarisatie, zonder dat er een consensus bestaat over welke maatstaf legitiem is.

3.3 Regionale cultuurpersistentie als analogie

De persistentie van cultuur is niet alleen een internationaal verschijnsel. Binnen Nederland zelf tonen recente analyses (Konstapel, 2026) dat streekculturen — gemodelleerd via Fiske's *Relational Models Theory* — na decennia van nationalisering en globalisering nog steeds het stemgedrag in 2025 sterk voorspellen. De Bible Belt (Communal Sharing + Authority Ranking), de agrarische streken (Equality Matching + Market Pricing) en de stedelijke Randstad (Market Pricing + Equality Matching) opereren als aparte "relationele regimes" die niet samensmelten.

Als zelfs Nederlandse regionale culturen hun eigen karakter behouden over generaties, is het naïef te veronderstellen dat grote culturele afstanden met niet-westerse herkomstlanden zich spontaan en snel oplossen. Dit versterkt het kernpunt van het rapport: cultuur negeren in beleid is geen neutraliteit, maar een recept voor aanhoudende kosten en maatschappelijke wrijving.

4. EU-beleid: efficiency zonder selectie

Het EU-Pact on Migration and Asylum (2024, volledig van toepassing vanaf 12 juni 2026) en de European Asylum and Migration Management Strategy (januari 2026) vertegenwoordigen de meest omvangrijke hervorming van het EU-migratiebeleid in twee decennia. De drie pijlers zijn: (1) illegale migratie voorkomen en smokkel aanpakken via Frontex-versterking en *Returns Regulation*; (2) asiel beschermen maar misbruik tegengaan via snellere screening en een veilige-landenlijst; (3) talent aantrekken voor de Europese economie via de vernieuwde Blue Card en de *Talent Strategy 2026*.

Deze hervormingen verbeteren de procedurele efficiency aanzienlijk. Wat ze *niet* aanpakken, is het structurele selectieprobleem dat het rapport signaleert:

- Asiel blijft een individueel recht zonder enige selectie op menselijk kapitaal.
- De *Family Reunification Directive* blijft integraal van kracht; gezinshereniging is onbeperkt bij langdurig verblijf of Blue Card.
- Er is geen EU-breed punten-systeem; nationale selectievrijheid wordt ingeperkt door solidariteitsverplichtingen (herplaatsing of financiële bijdrage).
- De veilige-landenlijst werkt als negatieve filter (snellere afwijzing), niet als positieve selectie op vaardigheden.

Noord-Europese landen — Nederland, Denemarken, Zweden — dragen daardoor disproportioneel de fiscale last van niet-selectieve instroom door hun genereuze universele verzorgingsstaat. EU-brede studies (Boffi e.a., 2026; TransEuroWorks, 2024) bevestigen: intra-EU migranten dragen positief bij; extra-EU asiel- en gezinsmigratie scoort negatief in welvaartsstaten, maar dit EU-gemiddelde maskeert de extremere uitkomsten in Nederland en Scandinavië.

Het Pact vertraagt de druk op de schatkist; het lost de "grenzeloze" spanning niet op.

5. Canada: selectie als succesformule

Canada's 2026-2028 *Immigration Levels Plan* (IRCC, november 2025) is in vrijwel elk opzicht het spiegelbeeld van het Nederlandse model. Van de 380.000 permanente toelatingen per jaar is 64% economisch gemotiveerd — het hoogste aandeel in decennia.

Het *Express Entry*-systeem en de *Provincial Nominee Programs* selecteren via de *Comprehensive Ranking Score* (CRS) op leeftijd (optimaal 20-29 jaar), opleiding (master/PhD maximaal), taalvaardigheid (CLB 9+), Canadese werkervaring en regionale aansluiting. Uitnodigingen gaan doorgaans naar kandidaten met 85 of meer punten; het minimum is 65. Sinds 2023 zijn er *category-based draws* voor prioriteitssectoren: STEM, gezondheidszorg, bouw en transport.

Gezinshereniging is beperkt tot 22% (84.000 plaatsen); asiel en humanitaire toelating tot 15% (56.200), dalend. Tijdelijke migratie (studenten, low-wage workers) is met 43% teruggebracht ten opzichte van 2024.

Het fiscale resultaat is conform de verwachtingen van het rapport: economische immigranten leveren een positieve lifetime nettobijdrage. De tweede generatie integreert snel door de hoge startpositie van de ouders in opleiding en inkomen. Zelfs over de gehele migratiestroom — inclusief gezin en humanitair — blijft Canada budgetneutraal tot licht positief. Dit bevestigt de centrale aanbeveling van het Nederlandse rapport: massale immigratie is houdbaar in een verzorgingsstaat, mits minimaal 60-65% selectief op menselijk kapitaal wordt toegelaten.

6. Australië: nog strengere selectie, vrijwel nul asiel

Australië's 2025-26 *Migration Program* (Department of Home Affairs, september 2025) gaat verder dan Canada. Van de 185.000 permanente plaatsen is 71% *skilled*: 132.200 arbeidsmigranten via het punten-systeem (Subclasses 189, 190, 491), employer-sponsored visa's (*Skills in Demand*) en het *Talent and Innovation Visa* (4.300 plaatsen voor toptalent).

Het punten-systeem vereist minimaal 65 punten; de competitieve grens ligt doorgaans bij 85-100+. De *Core Skills Occupation List* en regionale behoeften sturen de selectie. Gezinshereniging is beperkt tot 28% (52.500 plaatsen, overwegend partners). Asiel is nagenoeg nul via *Operation Sovereign Borders* (bootterugkeer en offshore processing op Nauru).

Het fiscale resultaat is structureel positief. Australië bewijst dat zelfs een relatief genereuze verzorgingsstaat met een hoge immigratie-intake houdbaar blijft, zolang asiel en low-skilled instroom vrijwel worden geëlimineerd en het punten-systeem consequent wordt gehandhaafd.

Een lopende beleidsreview (discussiepaper 2024) overweegt verdere hervorming per juli 2026, met meer nadruk op inkomensdrempels (*Core Skills Threshold* reeds verhoogd naar AUD 76.515 per 1 juli 2025) en regionale spreiding.

7. Vergelijkend overzicht

Aspect	Nederland 2025-26	Canada 2026	Australië 2025-26
Totale jaarlijkse toelating	~100-120k netto	380.000 PR	185.000 PR
Aandeel economisch	<30%	64%	71%
Punten-systeem	Nee	Ja (CRS, min. 65)	Ja (min. 65, compet. 85+)
Asiel/humanitair	Hoog + volgmigratie	15%, dalend	<1%, offshore
Gezinshereniging	Dominant (~40-50%)	22%	28%
Lifetime nettobijdrage niet-westers	-€275k tot -€800k	Positief (selectie)	Positief (selectie)
Jaarlijkse nettokosten	€46 mld (schatting 2025)	Neutraal-positief	Neutraal-positief

8. Beleidsimplicaties voor Nederland

De analyse leidt tot vier structurele conclusies.

Ten eerste is het huidige beleidskader fundamenteel onverenigbaar met de houdbaarheid van de verzorgingsstaat. Zolang asiel en gezinshereniging niet-selectief en juridisch nauwelijks beïnvloedbaar zijn, zal het beslag op de overheidsfinanciën blijven groeien. De prognose van €50 miljard per jaar op lange termijn is geen worst case; het is de rekenkundige uitkomst van het huidig beleid.

Ten tweede vereist een structurele omslag nationale soevereiniteit over toelating. Dit impliceert ofwel herziening van het VN-Vluchtelingenverdrag en/of het EVRM, ofwel een EU-breed punten-systeem dat nationale selectie mogelijk maakt. Beide zijn politiek zeer complex, maar Canada en Australië tonen dat ze geen utopie zijn — het zijn staande praktijken in democratische rechtsstaten.

Ten derde is selectie op menselijk kapitaal de enige empirisch bewezen methode om immigratie positief te laten uitpakken voor een verzorgingsstaat. De minimumdrempel — minimaal hbo-equivalent, voorkeur voor bepaalde herkomstregio's (Oost-Azië, Noord-Amerika, Scandinavië) — is niet arbitrair maar volgt rechtstreeks uit de data van het rapport.

Ten vierde dienen cultuur en regionale persistentie een expliciete plaats te krijgen in de beleidsanalyse, ook al kunnen ze juridisch niet direct als selectiecriterium worden gebruikt. Inburgeringscontracten, taaltoetsen en inverdiendrempels zijn imperfecte maar reële indirecte instrumenten. Het negeren van culturele afstand leidt niet tot neutraliteit; het leidt tot onderschatting van kosten en overschatting van integratiesnelheid.

9. Conclusie

De "grenzeloze verzorgingsstaat" is geen retoriek, maar een empirisch vastgestelde realiteit. Het rapport *Grenzeloze Verzorgingsstaat* levert de meest gedetailleerde kwantitatieve onderbouwing die beschikbaar is: niet-selectieve immigratie ondermijnt de overheidsfinanciën structureel. Cultuur en herkomst doen ertoe, maar een combinatie van internationale verdragen, naoorlogse ideologie en politiek taboe blokkeert erkenning hiervan in beleid. Het EU-Pact verbetert de procedures maar raakt de kern niet.

Canada en Australië bewijzen dat een andere weg mogelijk is. Beide landen combineren massale immigratie met een houdbare verzorgingsstaat — door consequente selectie op menselijk kapitaal en een streng gesloten asielroute. Dit is geen ideologisch project; het is de ingenieurkundige oplossing voor een kwantificeerbaar probleem.

Nederland staat voor een historische keuze: vasthouden aan het huidige kader met structureel groeiende kosten, of kiezen voor selectiviteit en soevereiniteit. De data laten geen ruimte voor illusies. Het is tijd om de kop uit het zand te halen.

Geannoteerde referentielijst

Van de Beek, J.H., Roodenburg, H., Hartog, J. & Kreffer, G.W. (2023). *Grenzeloze Verzorgingsstaat: De gevolgen van immigratie voor de overheidsfinanciën* (2e herziene druk, 276 pp.). Demo-demo uitgeverij. ISBN 9789083334806. — Hoofdbron. Generatierekening op CBS-microdata 2016. Nettobijdrage per herkomstgroep en toelatingscategorie; prognoses tot €50 mld/jaar. Bevat nieuwe §9.13 (netto bijdrage als integratiemaatstaf) en §9.14 (culturele afstand).
Download: demo-demo.nl

Van de Beek, J.H., Roodenburg, H., Hartog, J. & Kreffer, G.W. (2024). "The Long-Term Fiscal Impact of Immigrants in the Netherlands." *IZA Discussion Paper No. 17569*. Bonn: Institute of Labor Economics. — Engelstalige academische versie met extra analyses: CITO-scores, tweede generatie, culturele afstand. Breder internationaal bereik.

Roodenburg, H., Euwals, R. & ter Rele, H. (2003). *Immigration and the Dutch Economy*. CPB Special Publication 38. Den Haag: Centraal Planbureau. — Methodologische voorloper; Grenzeloze Verzorgingsstaat bouwt hierop voort met CBS-microdata in plaats van geaggregeerde data.

Van de Beek, J.H. (2010). *De invloed van politiek op kennisproductie over migratie-effecten*. Proefschrift Universiteit van Amsterdam. — Analyse van het taboe-mechanisme en het concept "verboden beleidsalternatief" (Ringeling).

Van de Beek, J.H. (2024). *Migratiemagneet Nederland*. — Actualisering van de cijfers; schatting nettokosten 2025 op €46 mld/jaar.

Konstapel, H. (2026, 16 maart). "The Persistence of Place: Regional Identity, Electoral Behaviour and Relational Models in the Netherlands." *Constable.blog*. — Analyse Nederlandse streekculturen via Fiske's Relational Models Theory; correlatie met stemgedrag 2025. Aangehaald voor cultuurpersistentie als analogie voor immigratie-integratie.

Europese Commissie (2024). *Pact on Migration and Asylum*. Verordeningen EU 2024/1347 e.v. Van toepassing vanaf 12 juni 2026. — Snellere screening, veilige-landenlijst, solidariteitsverplichtingen. Analyseert geen fiscale effecten per herkomstcategorie.

Europese Commissie (2026, januari). *European Asylum and Migration Management Strategy 2026-2030*. COM(2026)xx. Drie pijlers: illegale migratie, asiel, talent. Budget €81 mld voor 2028-2034.

Immigration, Refugees and Citizenship Canada / IRCC (2025, november). *2026-2028 Immigration Levels Plan*. Ottawa: IRCC. — 380.000 PR per jaar, 64% economisch. Express Entry, category-based draws, Provincial Nominee Programs. Basis voor Canadese vergelijking.

Department of Home Affairs Australia (2025, september). *2025-26 Migration Program*. Canberra: Commonwealth of Australia. — 185.000 PR, 71% skilled. Points-test Subclasses 189/190/491; Skills in Demand visa; Operation Sovereign Borders. Basis voor Australische vergelijking.

Boffi, M. e.a. (2026). *Fiscal Impact of Migration in European Welfare States: A Cross-Country Analysis*. TransEuroWorks/IMF Working Paper. — Bevestigt: intra-EU positief; extra-EU asiel/gezin negatief in Noord-Europa; South-Europe relatief positiever door lagere welfare-generositeit.

Rockwool Foundation / Hansen, J. e.a. (2022). *Long-run Fiscal Effects of Immigration in Denmark*. Update van Hansen e.a. (2017). Copenhagen: Rockwool Foundation Research Unit. — Deense tegenhanger van het Nederlandse rapport; non-westerse immigranten nog steeds negatief in 2050-prognoses.

OECD (2024-2025). *International Migration Outlook 2024; Settling In 2024*. Parijs: OECD Publishing. — Bevestigt positieve bijdrage intra-EU en hoogopgeleid extra-EU; bevestigt points-systemen (Canada, Australië) als beste praktijk voor houdbare immigratie in verzorgingsstaten.

Fiske, A.P. (1991). *Structures of Social Life: The Four Elementary Forms of Human Relations*. New York: Free Press. — Theoretisch fundament voor Relational Models Theory (CS, AR, EM, MP), toegepast door Konstapel (2026) op Nederlandse streekculturen.

Alle bedragen zijn in euro's van 2016, tenzij anders vermeld. CBS-microdata 2016 vormt de statistische basis; prognoses 2025-2026 zijn extrapolaties op basis van Van de Beek (2024) en CBS-bevolkingsprognoses. Dit essay is geschreven op basis van uitsluitend openbare en wetenschappelijke bronnen.